

20 aastat apteegistatistikat Eestis

2023. aasta detsembris ilmus Ravimiametil raamat, mis annab ülevaate viimaste aastakümnete apteegistatistika trendidest Eestis. „Ravimiamet on kogunud ja analüüsinud andmeid ravimitarbimise suundumuste kohta Eestis kolmkümmend aastat. Nii pikka aegrida on ette näidata üksikutel riikidel,“ nii juhatab raamatu „20 aastat apteegistatistikat Eestis“ sisse Ravimiameti peadirektor Katrin Kiisk.

60

A P T E E G I S T A T I S T I K A

Marju Sammul
statistikabüroo spetsialist
Ravimiamet

Janne Sepp
statistikabüroo spetsialist
Ravimiamet

Apteegistatistikal on Eesti tervishoiusektori kirjeldamisel väga oluline roll. Ravimiameti statistikabüroo koondas raamatusse üld-, haigla- ja veterinaarapteekidelt kogutud andmed ajavahemiku 2003–2022 kohta. Raamatu koostamise tõukeks on järjepidevad ja suurepärase kvaliteediga andmed alates 2003. aastast – 20 aasta andmed, mis sisaldavad palju olulist infot apteekide tegevuse kohta pika võrreldava ajateljena.

Apteegistatistika põhineb Ravimiametile esitatavatel apteekide kvartaalsetel aruannetel. Tänu sellele teame, kui palju meil müüakse käsimüügi- ja retseptiravimeid ning muid kaupu, kuidas on retseptiravimite käive jaotunud soodustusega ja soodustuseeta ravimite vahel, kui suur on Tervisekassa kompenseeritav osa. Saame teada ka, kui palju käideldakse retsepte, valmistatakse apteegis ravimeid, ning infot apteegipersonali, ravimite juurdehindluse, kaugmüügi jm üldiste oluliste näitajate kohta, võimaldades seejuures ka maakondlikku eristust.

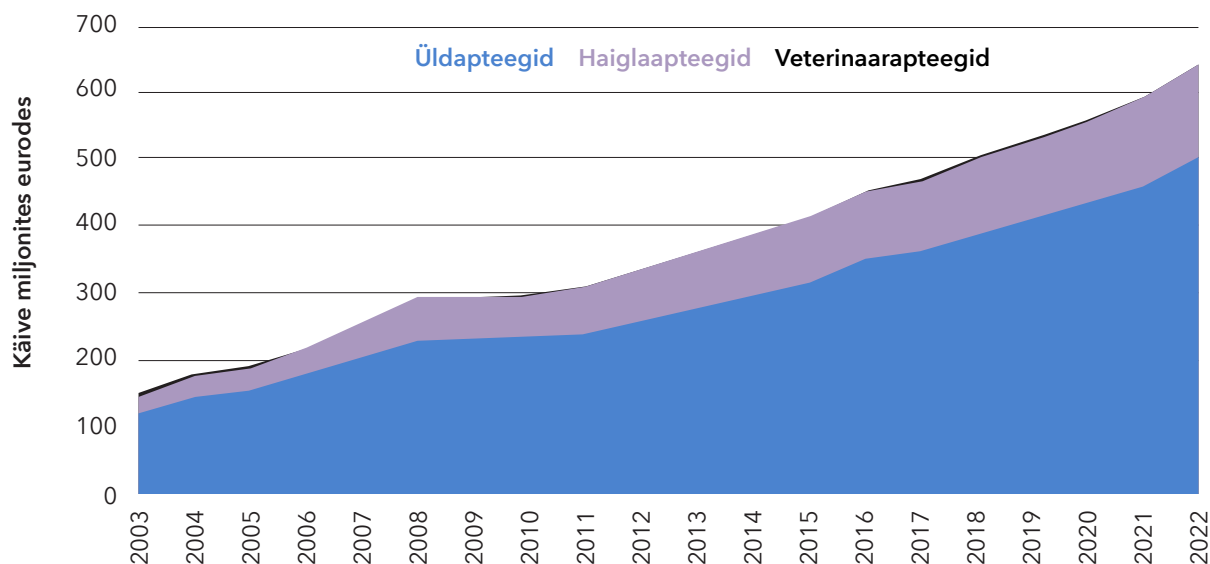
Raamat annab põhjaliku ülevaate pikaajalistest trendidest Eesti

apteegimaastikul. Tänu sellele, et andmete kogumise meetoodika on kahekümne aasta jooksul püsitud suhteliselt muutumatuna, on võimalik ajatrende analüüsida.

Raamatus kirjeldatakse muu hulgas suuremaid riiklikke muutusi, mis on 20 aasta jooksul toimunud, näiteks 2009. aasta alguses tõusis ravimite käibemaks 5%-lt 9%-le ja 2009. aasta keskel tõusis muude kaupade käibemaks 18%-lt 20%-le. Üldapteekide koguarv on 20 aasta jooksul püsitud vahemikus 469–532. Apteegireformi käigus (aastatel 2019–2020) muutus põhi- ja haruapteekide omavaheline jaotus – haruapteeke jäi vähemaks ning põhiapteeke tuli juurde.

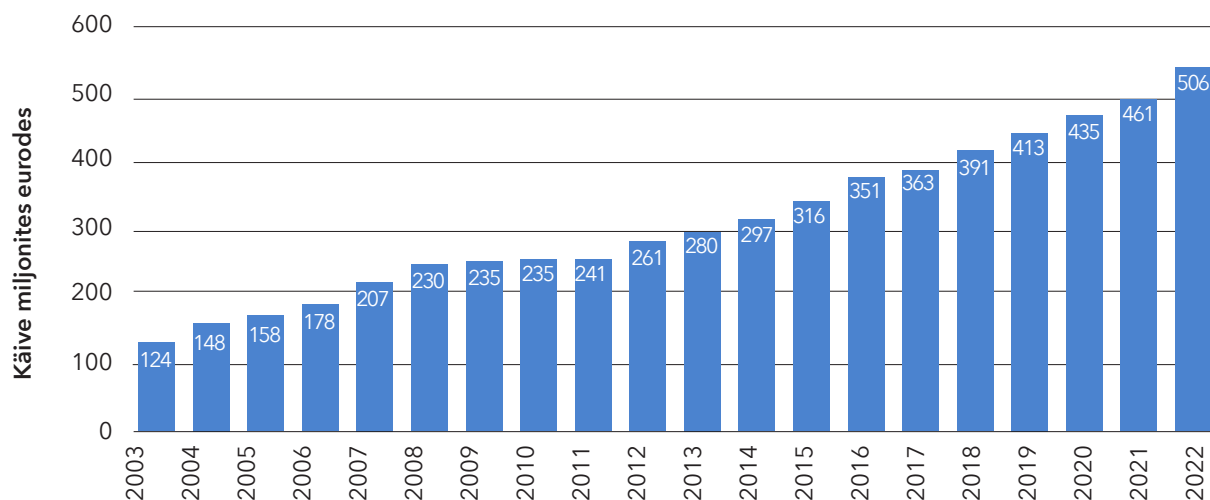
Ravimite kättesaadavust maa- piirkondades ja koroonapandeemia algusajal toetas võimalus tellida ravimeid veebi teel. Interneti- apteekide tegevus sai alguse kümme aastat tagasi, kui 2013. aastal anti välja esimene apteegi kaugmüügi tegevusluba. Kaugmüügiõigusega apteekide ehk internetiapteekide arv on alates 2019. aastast järjest kasvanud ning 2022. aastal tegutses viis internetiapteeki.

Haiglaapteekide arv on kahekümne aasta jooksul vähenenud –

Joonis 1. Apteekide kogukäive aastatel 2003–2022.

- * Üld- ja veterinaarapteekide käive on koos käibemaksuga, haiglaapteekide käive ilma käibemaksuta.
- * Aastate 2003–2010 käibed on ümber arvatud eurodeks.
- * 2009. aasta alguses tõusis ravimite käibemaks 5%-lt 9%-le ja 2009. aasta keskel tõusis muude kaupade käibemaks 18%-lt 20%-le.
- * Veterinaarapteekide oli 2022. aastal vaid üks, seetõttu on andmed vaid aastani 2021.

Joonis 2. Üldapteekide kogukäive aastatel 2003–2022.

- * Koos käibemaksuga, aastate 2003–2010 käibed on ümber arvatud eurodeks.
- * 2009. aasta alguses tõusis ravimite käibemaks 5%-lt 9%-le ja 2009. aasta keskel tõusis muude kaupade käibemaks 18%-lt 20%-le.

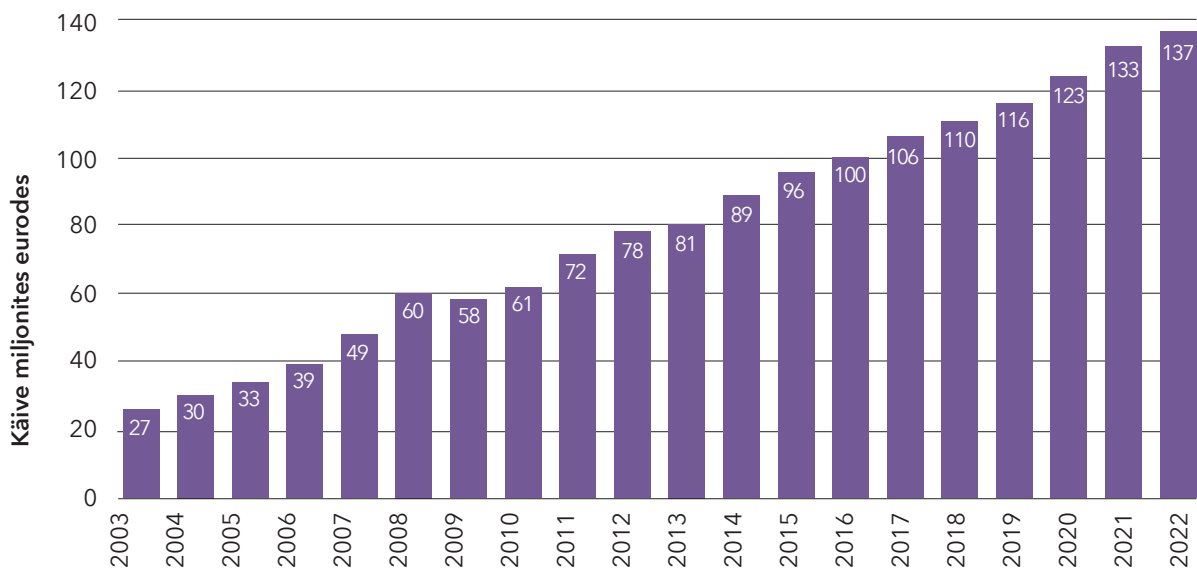
2003. aastal oli haiglaapteekide 30 ja 2022. aastal 23. Veterinaarapteekide tegutses 2003. aastal 26, kümme aastat hiljem neli ja kaksikümmend aastat hiljem vaid üks.

Kõikide apteekide kogukäibe keskmine jaotus kahekümne aasta jooksul on jäänud suhteliselt sar-

naseks: üldapteekide käive 79%, haiglaapteekide käive 21% ja veterinaarapteekide käive 0,4%.

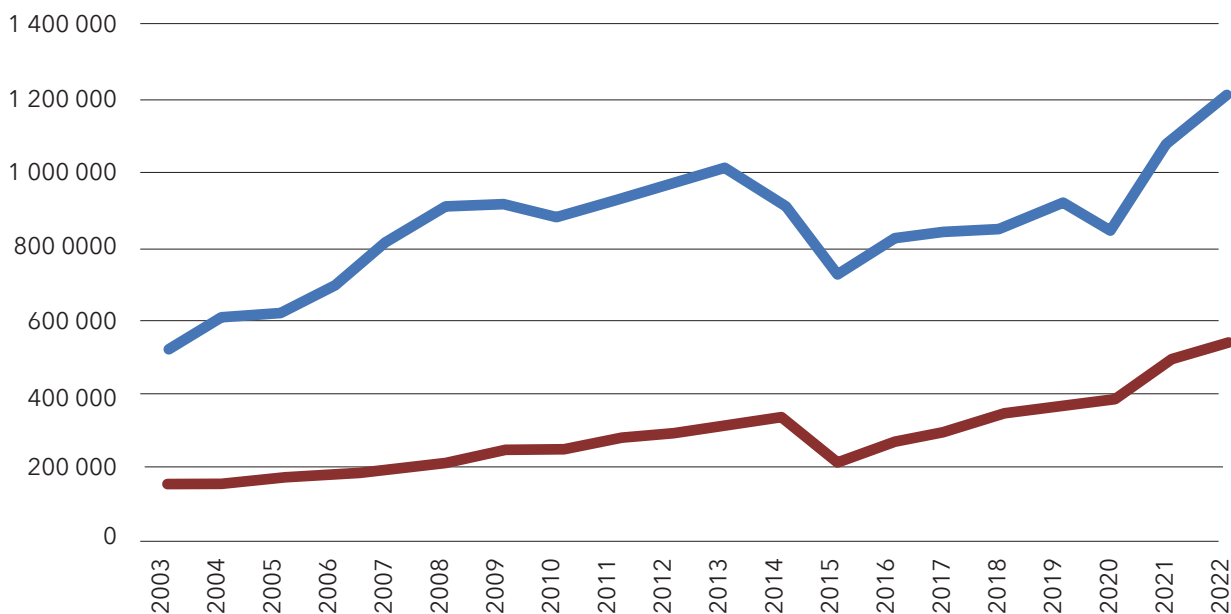
Üldapteekide kogukäive on tõusnud 124 miljonilt eurot 2003. aastal 506 miljoni euroni 2022. aastal. Haiglaapteekide kogukäive on 20 aasta jooksul kasvanud 27 mil-

jonilt eurot 137 miljoni euroni. Veterinaarapteekide kogukäive on koos apteekide arvu vähenemisega kahanenud, olles aastal 2003. aastal 1,5 miljonit eurot ning kaksikümmend aastat hiljem 0,5 miljonit eurot. Keskmiselt on aastane kogukäive üldapteekides suure-

Joonis 3. Haiglaapteekide kogukäive aastatel 2003–2022.

*Ilma käibemaksuta, aastate 2003–2010 käibed on ümber arvutatud eurodeks.

Joonis 4. Üldapteekide keskmine aastakäive linnas ja maal aastatel 2003–2022.

* Arvestatud on ka apteeke, mis tegutsesid vaid osa aastast.

* Koos käibemaksuga, aastate 2003–2010 käibed on ümber arvutatud eurodeks.

* 2009. aasta alguses tõusis ravimite käibemaks 5%-lt 9%-le ja 2009. aasta keskel tõusis muude kaupade käibemaks 18%-lt 20%-le.

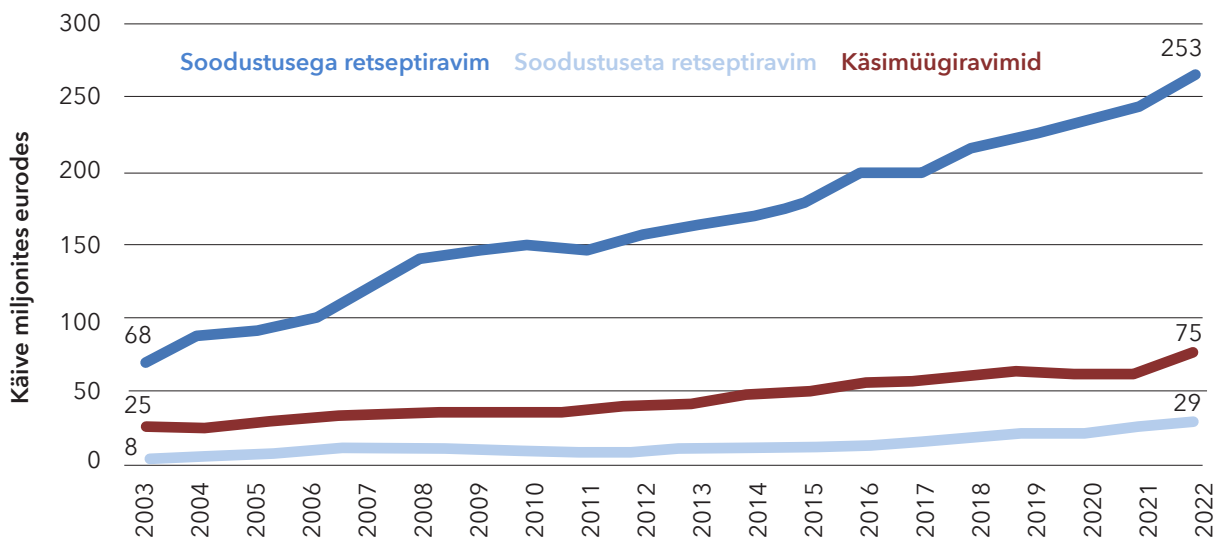
nenud 8% ja haiglaapteekides 9%. Veterinaarapteekide kogukäive on vähenenud keskmiselt 5% aastas.

Üldapteekide aasta keskmine kogukäive on läbi aastate maa- ja linnaapteekides suuresti erinenud. Üldapteekide keskmine aastakäive on tugevasti mõjutatud Eesti suu-

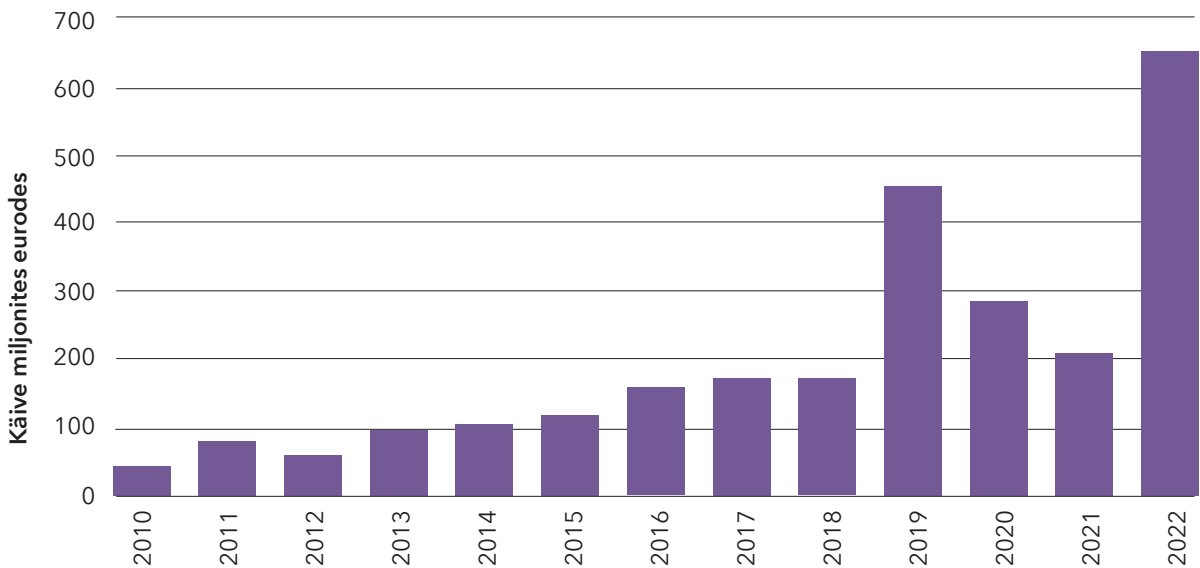
rimate linnade apteekide käibest.

Kõige suurem ravimite osakaal kogukäibest on olnud üldapteekides, keskmiselt 76%. Haiglaapteekides on ravimite osakaal olnud keskmiselt 68% ja veterinaarapteekides 47%. Kahekümne aasta jooksul on üldapteekides ravimite

osakaal vähenenud, moodustades 2003. aastal 82% ja 2022. aastal 71% kogukäibest. Nii haigla- kui veterinaarapteekides on ravimite osakaal ajas kasvanud: haiglaapteekides vastavalt 57%-lt 72%-ni ja veterinaarapteekides 41%-lt 66%-ni.

Joonis 5. Ravimite käive üldapteekides aastatel 2003–2022.

Joonis 6. Euroopa Liidu retseptide alusel väljastatud ravimite käive üldapteekides aastatel 2010–2022.

Ravimite käive kasvas ajavahemikul 2003–2012 üldapteekides keskmiselt 9% ja ajavahemikul 2013–2022 keskmiselt 6% aastas. Kõige enam on kasvanud soodustusega retseptide alusel väljastatud ravimite käive.

Alates 2010. aastast väljastatakse üldapteekides ravimeid ka Euroopa Liidu (EL) retseptide alusel. Kui esimesel aastal jäi EL retseptide käive veidi alla 46 000 euro ja retsepte oli 1500, siis 2022. aastal oli EL retseptide käive üle

643 000 euro ja EL retsepte oli 8000. Pandeemiast põhjustatud eriolukord ja reisipiirangud vähendasid oluliselt EL retseptide käivet ja arvu aastatel 2020 ja 2021. EL retsepti keskmine maksumus apteegis on oluliselt muutunud: 2010. ja 2022. aastal vastavalt 29 eurot ja 81 eurot.

Lisaks üldistele analüüsidele, mis sisaldavad nii üldapteekide, haiglaapteekide kui ka veterinaarapteekide andmeid kogu Eesti kohta, koostab Ravimiameti statistika-

büroo veel ka üldapteekide maakondlikku (neli suuremat linna ja kõik maakonnad) ja asukohapõhist (linnas/maal, raviasutuse/kaubanduskeskuse/tänavaapteek) statistikat. Kvartaalne andmete kogumine ning asukohapõhise analüüsi rakendamine andis ka väga hea võimaluse jälgida apteegireformi ja koroonapandeemiast põhjustatud kriisiaja mõju apteekide käibe.

Ravimiameti statistikabürool on ütlema hea meel, et raamat sün-

Vasakult: Kersti Teder, Liis Pried, Maarja-Liisa Sulg, Katrin Kiisk, Marju Sammul, Janne Sepp, Kristiina Vels, Karin Kogermann. Tagareas vasakult: Ly Rootslane, Maia Uusküla.

dis koostöös kolleegidega apteegi-sektorist ja mujalt, kelle kirjutatud tekstid rikastavad raamatut ja annavad statistikale sisuka lisa. Eesti Proviisorapteekide Liidu juht Ly Rootslane meenutab apteegistatistika kogumise algusaegu ja ajalugu Ravimiameti loomise algusest tänapäevani ning märgib järjepidevate andmete olulisust. Andmeanalüütik Kreet Solnask toob esile andmete kvaliteetse kogumise tähtsuse. Ravimiameti järelevalve osakonna töötajad Liis Pried ja Maarja-Liisa Sulg kajastavad muutuseid apteekide tegevuslubades. Tartu Ülikooli farmaatsia instituudi juhataja professor Karin Kogermann kirjutab proviisorite haridusest ning farmaatsia kui ravimiteaduse suundadest. Raamat kajastab ka apteegipoolset reaalselt igapäevast tööd. Ekstemporaalsete ravimite valmistamist praegusaja apteegis vahendab Raekoja Apteegi asejuhataja Kristiina Vels. Veterinaarravimite väljastamisest apteegist annab südamliku üle-

Raamat annab põhjaliku ülevaate pikaajalistest trendidest Eesti apteegimaastikul. Tänu sellele, et andmete kogumise meetodika on kahekümne aasta jooksul püsinud suhteliselt muutumatuna, on võimalik ajatrende analüüsida.

vaate Maaülikooli apteegi juhataja Janne Tamm. Haiglaapteekide arengust ja muutuvast rollist teravhoiusektoris kirjutab Tartu Ülikooli Kliinikumi apteegi proviisor ja apteegi juht Kersti Teder. Apteegiteenuse kvaliteedijuhisest ja apteekide kõrgeimast tunnustusest Apteegi Oskarist räägib vastava töörühma juht ja Tõnismäe Südameapteek 24h proviisor-juhataja Külli Teder.

Raamatu toimetajad Marju Sammul ja Janne Sepp tänavad kõiki raamatu kaasautoreid, kõiki Eesti apteekreid ning kõiki endiseid ja praeguseid apteegistatistikaga tegelenud Ravimiameti kolleege: Kaidi Sarv, Ivika Leik, Ly Rootslane, Reeli Sirotkina, Aivi Theemas, Merje Veeberg, Ott Laius, Katrin Kurvits. 🍷